ли көстәрир ки, онлар өзүнүјохлама заманы сәһвләрини чохуну «көрә билмирләр».

Кичик мәктәблиләрдә өзүнүјохламанын мотивләринин ашкара чыхармаг да мүәјјән әһәмијјәтә маликдир. Шакирдләрлә кечирилән сорғу вә фәрди сөһбәтләр көстәрир ки, кичик мәктәблиләрин өзүнүјохламасы архасында мүхтәлиф мотивләр дурур. Бунлардан нисбәтән типик оланлары ашағыдакылардан ибарәтдир: «Өз јазымы она көрә јохлајырам ки, сәһвим олмасын, мүәллим мәнә «5» гијмәт версин», «Мән «5» алмаг истәјирәм; онда анам чох севинир», «Ев тапшырығыны јазыб гуртарандан сонра анам дејир ки, јаздыгларыны өзүн јохла; мән дә јохлајырам», «Атам јазымда сәһв тапанда үстүмә гышгырыр, мәни ојнамаға бурахмыр» (I синиф), «Истәјирәм ки, бачым дәфтәримдә сәһв тапмасын», «Мән јазымы өүм јохлајырам; билмәк истәјирәм ки, дүз јазмышам, јохса јох» (II синиф), «Истәјирәм өз сәһвими өзүм тапым», «Јазымда сәһв олса, дәрсдә сәһв охујарам, ушаглар күләр» (III синиф).

Тәдгигат көстәрир ки, кичик мәктәблиләрин өзүнүјохламасы үчүн јахын вә конкрет мотивләр характерикдир. Ибтидан синиф шакирдләри әсасән валидејнләрин вә синиф мүәллиминин рәғбәтини газанмаг мәгсәди илә вә ја онларын тәләби илә өзләрини јохлајыр, өз тә'лим фәалијјәтләринә нәзарәт едирләр. III синиф шакирдләриндә јахын тә'лим вәзифәләриндән ирәли кәлән конкрет мотивләр аз да олса өзүнү бүрузә верир: өз сәһвләрини мүстәгил тапыб дүзәлтмәк, тапшырығы сәһвсиз ичра етмәк, дәрси јахшы өјрәниб данышмаг, јахшы гијмәт алмаг сә'јләри вә с.

Мәтнин охунушу вә өјрәнилмәси просесиндә кичик мәктәблиләрин өзүнәнәзарәти мүәјјән хүсусијјәтләр кәсб едир. Гираәтлә әлагәдар I - II синиф шакирдләриндә өзүнәнәзарәт чох мәһдуддур. Онлар тез-тез анләнин јашлы үзвләринә мүрачиәт едәрәк мәтни дүзкүн охујуб-охумадыгларыны, дәрси јахшы өјрәниб-өјрәнмәдијини јохламағы хаһиш едирләр, материалы нечә өјрәнмәләри барәдә өзләринә һесабат вермирләр.

Оху заманы өзүнәнәзарәтин һәјата кечирилдији мәһдуд һалларда да I - II синиф шакирдләри өзләрини кәмијјәт чәһәтдән јохлајырлар, јә'ни әсас диггәти бүтүн материалы өјрәниб-өјрәнмәдикләрини (чох заман дәрсликдә олдуғу кими) ашкара чыхармаға чалышырлар. Күнүузадылмыш група шакирдләрин оху материалыны өјрәнмәләри просеси үзәриндәки мүшаһидәләр вә онларла апарылан фәрди сөһбәтләр көстәрир ки, кичик мәктәблиләр дәрсликдә олан материалын һамысыны јадда сахламаға, һеч бир шеји нәзәрдән гачырмамаға диггәт јетирирләр.

III синиф шакирдләриндә өзүнәнәзарәт мүәјјән хүсусијјәтләр кәсб едир. Бу хүсусијјәтләрдән бири шакирдләрин өјрәнмә заманы даһа чох тәкрара, јада салмаја истинад етмәләридир: шакирдләрин 60 фаизә гәдәри материалы бир нечә дәфә охујуб данышмаг јолу илә өјрәнмәјә чалышырлар. Шакирдләрин тә'лим фәалијјәти үзәриндә апарылан хүсуси мүшаһидәләр көстәрир ки, мүхтәлиф сәвијјәли шакирдләр мәтни охујуб-данышмаг ирнјомундан мүхтәлиф шәкилдә истифадә едирләр. Зәиф шакирдләр, һабелә орта сәвијјәли шакирдләрин бир гисми охујаркән гаршыја анчаг јадда сахламаг мәгсәди гојур, мәнимсәмә заманы мәтн үзәриндә һеч бир фикри әмәлијјат апармырлар. Орта сәвијјәли шакирдләр охудуглары мәтни олдуғу кими данышмаға чалышыр, бу заман башга ирнјомлардан истифадә етмирләр. Јалныз гүввәтли шакирдләрин бир гисми истәр оху заманы, истәрсә дә өз-өзүнә нағыл едәркән мәтн үзәриндә бә'зи садә әмәлијјатлар апарырлар (мәтни һиссәләрә бөлмәк, һиссәләрә башлыг вермәк, дәрсликдәки суаллара чаваб вермәк вә с.).

III синиф шакирдләриндә өзүнәнәзарәтин икинчи хүсусијјәти ондан ибарәтдир ки, өзүнәнәзарәт бачарығы јаддасахлама вәзифәсиндән асылы олараг дәјишир. Бир һалда шакирдләр там јохламаја әл атыр вә материалы бүтөвлүкдә јада салырлар. («там өзүнәнәзарәт»). Башга һалда сечмә нағылетмәдән истифадә едирләр: әсас фикри, нисбәтән чәтин јерләри вә бә'зи хырда мәсәләләри нечә јадда сахладыгларыны јохлајырлар («сечмә өзүнәнәзарәт»).

Бүтүн бунлар көстәрир ки, III синиф шакирдләриндә јадда сахлама заманы өзүнүјохлама кетдикчә даһа чох фәал вә дәрк олунмуш характер дашыјыр.

Көрүндүјү кими, ибтидан синиф шакирдләри тә'лим просесиндә өзүнәнәзарәт, өзүнүјохлама ирнјомларындан мүәјјән дәрәчәдә истифадә едирләр, синифдән-синифә кечдикчә бу бачарыг тәдричән инкишаф едир. Өзүнәнәзарәт бачарығынын инкишафы үчүн ашағыдакылар характерикдир: а) өзүнәнәзарәт даирәсинин тәдричән кенишләнмәси, јә'ни шакирдләрин истифадә етдикләри өзүнәнәзарәт ирнјомларынын артмасы, бунларын јени-јени саһәләрә тәтбиг олунмасы; б) өзүнәнәзарәтин кејфијјәтинин артмасы; шакирдләр әввәлләр өзләрини кәмијјәт чәһәтдән даһа чох јохладыглары һалда, тәдричән һәм дә кејфијјәтчә јохламағы өјрәнирләр; өзүнәнәзарәт бачарығынын дүзкүнлүјү, дәринлији аз-чох артыр; в) өзүнәнәзарәт заманы шакирдин мүстәгиллијинин артмасы; шакирдләр әввәлләр мүәллим вә валидејнләрин көстәришләри вә көмәји илә өзләринә нәзарәт едирләрсә, сонралар тәдричән јашлыларын көстәриши вә көмәји олмадан өзләринә нәзарәт етмәји өјрәнирләр.

Тәдгигат көстәрир ки, кичик мәктәблиләрин өзүнәнәзарәти мәһдуд вә бәсит характер дашыјыр. Бу бачарығын инкишафы тә'лим шәраитиндән, мүәллимин тәләбиндән, онун истифадә етдији тә'лим методларындан чох асылыдыр. Хүсуси истигамәтләнмиш вә дүзкүн тәшкил едилмиш тә'лим шәраитиндә кичик мәктәблиләрә өзүнәнәзарәт, өзүнүјохлама ирнјомларыны өјрәтмәк вә өзүнәнәзарәт бачарығыны формалашдырмаг мүмкүндүр.

Тәдгигат көстәрир ки, өзүнәнәзарәт шакирдин тә'лим фәалијјәтини сәмәрәли гурмағын вачиб шәртини тәшкил едир. Өзүнәнәзарәт бачарығы тә'лимдә бөјүк рол ојнајыр. Бу бачарыг шакирдләрин фәаллыг вә мүстәгиллијини јүксәлтмәјә көмәк едир, тә'лим просесинә шүурлу характер верир. Өзүнәнәзарәт бачарығына јијәләнмиш шакирдләр гаршыда дуран тә'лим вәзифәләрини даһа јахшы ичра етмәк үчүн сәмәрәли јоллар тапыб тәтбиг едир, өз ичраларыны јохлајыб сәһвләрини дүзәлдирләр. Онларын башгаларындан асылылығы азалыр. Өзүнәнәзарәт бачарығы шакирдин тә'лимдә инкишафынын мүһүм шәртини тәшкил едир: өзүнә нәзарәт етмәк, өзүнү јохламаг шакирдин һафизә вә тәфәккүрүнүн инкишафына, ирадә тәрбијәсинә, тә'лимә мараг вә мәс'улијјәт һиссинин артмасына мүсбәт тә'сир көстәрир. Буна көрә дә шакирдләри өзүнәнәзарәтә, өзүнүјохламаја кениш чәлб етмәк зәруридир. Н. А. Добролјубовун ифадәсинчә десәк, кичик јашлардан ушағы көрдүјү һәр бир иши дүшүнәрәк ичра етмәјә, өз фәалијјәтинә тәнгиди јанашмаға, она нәзарәт етмәјә алышдырмаг вачибдир.

●

А. Шаигин анадан олмасынын 100 иллији мүнасибәтилә

Ушаг әдәбијјатынын көркәмли нүмајәндәси

Б. МУРАДОВ
филоложи елмләр намизәди, досент

Азәрбајчан әдәбијјатында ушаглара Абдулла Шаиг гәдәр јахын вә әзиз олан шаир тапмаг чәтиндир.

Абдулла Мустафа оғлу Талыбзадә (Шаиг) 1881-чи илдә Тифлисдә руһани аиләсиндә анадан олмушдур. Балача Абдулла илк тәһсилини атасы Ахунд Мустафанын мүәллимлик етдији алты синифли Тифлис мәктәбиндә алмышдыр. О, бурада рус вә фарс дилләрини өјрәнмиш, 1894-чү илдә аиләси илә Мәшһәдә кедиб тәһсилини давам етдирмиш, 1901-чи илдә јенидән Тбилисијә гајытмышдыр. Елә һәмин илдә А. Шаиг Бакыја көчмүш вә мүәллимлијә башламышдыр.

А. Шаигин фәалијјәтә башладығы дөвр чар Русијасында, еләчә дә Азәрбајчанда гызғын ичтимаи-сијаси һадисәләрин баш вердији илләр иди. 1905-чи ил ингилабы, ондан сонракы иртича илләри А. Шаигин әдәби јарадычылығынын кәләчәк инкишафына, онун дүзкүн әдәби јол сечмәсинә истигамәт верди.

Аз бир вахт ичәрисиндә Азәрбајчанда мәктәб вә маарифин вәзијјәти илә таныш олан Абдулла Шаиг ана дили тәдрисинин мәзмунуну јахшылашдырмаг һаггында дүшүнүр. Әдәби јарадычылығы илә јанашы, мәктәб үчүн програмлар да тәртиб едир. Аз кечмәдән «Ушаг көзлүјү», «Күлзар» адлы дәрсликләр јазыр. Азәрбајчанда Совет һакимијјәтинин илк илләриндә мәктәбләримиздә бу дәрсликләрдән истифадә олунмушдур. Доғрудур. А. Шаиг һәлә XX әсрин башланғычында «Көзәл баһар», «Кимдир һаглы?», «Бәдбәхт аилә», «Мәктуб јетишмәди», «Көч», «Интиһармы, јашамагмы?», «Әсримизин гәһрәманлары», «Заманын ингилабчыларына», «Әкинчи вә хан» кими әсәрләрин мүәллифи иди. Лакин Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулдугдан сонра о, кениш фәалијјәтә башламышдыр. Өз фәалијјәтини јени типли мәктәблә, совет мәктәби илә бағламыш, бөјүк руһ јүксәклији илә мүәллимлик етмишдир. Мәһз бунун нәтичәсидир ки, А. Шаиг ушаг әдәбијјатынын маһир устасы кими танынмышдыр.

Совет һакимијјәтинин илк илләриндән е'тибарән онун мүхтәлиф һекајә вә ше'рләри чап едилир. 1927-чи илдә «Илдырым» пјеси, 1940-чы илдә «Араз» романы чапдан чыхыр. 1938-чи илдән е'тибарән «Хасај», «Ел оғлу», «Вәтән», «Ана», «Гарача гыз», «Фитнә», пјесләри М. Горки адына Кәнч Тамашачылар Театрында тамашаја гојулур. 1946-чы илдә онун «Нүшабә» пјеси Азәрбајчан Дөвләт Драм Театрында ојнаныр. Онун әсәрләри дәфәләрлә нәшр едилмиш, рус дилинә тәрчүмә олунмушдур.

Абдулла Шаиг һәм дә бачарыглы тәрчүмәчи иди. О, Н. Кәнчәвинин «Искәндәрнамә» поемасынын «Шәрәфнамә» һиссәсини, В. Шекспирин «Макбет» фачиәсини, А. Пушкин, И. Крылов вә Н. Некрасовун бир сыра әсәрләрини азәрбајчанчаја тәрчүмә етмишдир.

Халг маарифи вә әдәбијјат саһәсиндәки хидмәтләринә көрә Совет һөкумәти она «Әмәкдар инчәсәнәт хадими» ады вермиш, Ленин ордени, Гырмызы Әмәк Бајрағы ордени вә бир сыра медалларла тәлтиф етмишдир.

Абдулла Шаиг јарадычылығынын 50 илдән чохуну ушаг әдәбијјатына һәср етмишдир. Сағлығында там јарым әср јаздығы әсәрләри кәнч нәслин нечә оху-

масынын, ушагларын нечә севинмәләринин шаһиди олмушдур.

Абдулла Шаигин ушаг әдәбијјаты саһәсиндә бөјүк мүвәффәгијјәт газанмасынын вә јени ушаг әдәбијјатынын, Азәрбајчан совет ушаг әдәбијјатынын баниси кими јүксәлмәсинин сәбәби нәдәдир? Бу, һәр шејдән әввәл, Шаигин мүәллим олмасы, ушагларын һәјатына, психолоҝи аләминә бәләд олмасы, онларын гәлбинә баха билмәси, бу гәлбин арзу вә диләкләрини дуја билмәси илә бағлыдыр. Абдулла Шаиг һәм дә она ҝөрә мүвәффәгијјәт газанмышдыр ки, о, тәбиәти е'тибарилә чох һәлим, һамы илә дил тапа билән, меһрибан, хошрәфтар, үнсијјәтли адам иди.

Абдулла Шаигин ушаглар үчүн јаздығы әсәрләри өз идејалылығы, мөвзу рәнкарәнклији, садә мүдриклији, јүксәк бәдиилији, дилинин образлылығы, ајдынлығы, анлашыглы олмасы илә фәргләнир.

А. Шаигин јарадычылығында вәтән мөвзусу мүһүм јер тутур. Һәлә 1923-чү илдә јаздығы «Бизимдир» ше'риндә Азәрбајчанын ҝөзәллији, зәнкин тәбиәти илә фәхр едән шаир јазырды:

Бу ҝөрдүјүн шән-шән елләр
бизимдир,
Гарлы дағлар, чошгун селләр
бизимдир.

Һәмин илдә јаздығы «Һәр шеј вар» адлы ше'риндә ејни мотив ејнилә тәкрар олунур:

Бу өлкәдә нәләр јохдур ҝөрәнә!
Һәр јан, һәр шеј бир-бириндән
ҝөзәлдир.

Шаирин бөјүк илһамла јаздығы «Ана јурдум» ше'риндә охујуруг:

Гәлбим, чанымсан, Исти гојнунда
Еј ана јурдум! Шән јува гурдум!

Бу сөзләрдә нә гәдәр сәмимилик, вәтәнә нә гәдәр мәһәббәт вар! Ушаглар вәтәнә мәһәббәти шаирин бир сыра башга әсәрләриндә дә дујурлар. 1942-чи илдә јаздығы «Вәтән нәғмәси» ше'риндә вәтәнин тәһлүкәдә олдуғуну билдирир вә ушаглары ону горумаға чағырыр:

Чағырыр вәтән,
Истәјир көмәк.
Ону дүшмәндән
Горујаг ҝәрәк!

Шаирин «Һәгигәт бизимдир, зәфәр бизимдир» ше'риндә сонралар «Вәтән» пјес-нағылында бу идеја даһа әсаслы шәкилдә инкишаф етдирилир. Шаирин гәләбәјә бөјүк инамы охучулары руһландырырды.

А. Шаигин әсәрләриндә тәбиәтин тәсвири, ана јурдумузун ҝөзәлликләринин тәрәннүмү дә чох ҝүчлүдүр. Онун «Көч», «Дурсун», «Јағыш», «Чан горхусу», «Бүлбүл», «Пајыз ҝечәси», «Баһар», «Сәһәр», «Ҝөзәл баһар», «Бәнөвшә», «Гәрәнфил», «Занбаг», «Гызылҝүл» вә с. әсәрләри ушаглары тәбиәтин ҝөзәл гушләри, Азәрбајчан тәбиәтинин сәрвәтләри, тәбиәтдә баш верән һадисәләрлә таныш едир, онларын мүшаһидәчилик габилијјәтини инкишаф етдирир, тәбиәтшүнаслыға даир мә'луматыны артырыр.

А. Шаиг өз аллегорик әсәрләри илә он минләрлә ҝәнчин гәлбини фәтһ етмишдир. Бу бахымдан «Ҝөзәл баһар», «Түлкү һәччә ҝедир», «Тыг-тыг ханым», «Јахшы арха», «Түлкү вә аслан», «Аслан, гурд вә түлкү», «Түлкү вә дәвә», «Түлкү вә гурд» вә с. әсәрләри характерикдир. Шаирин дикәр аллегорик әсәрләриндә персонажлар, чанлылар олдуғу һалда, «Ҝөзәл баһар» әсәриндә һәм Гыш, Боран, Күләк, Булуд, Ҝөзәл Баһар, Ҝүнәш, Су, Торпаг кими тәбиәт һадисәләри, чансыз әшјалар, һәм Гарангуш, Бүлбүл, Дурна, Турач, Кәклик, Гырговул кими гушлар, һәм Гурд, Чаггал кими һејванлар, һәм Кәпәнәк, Ары кими һәшәрат, һәм Бәнөвшә, Гәрәнфил, Гызылҝүл кими чичәкләр, һәм дә ушаглар иштирак едирләр. Бүтүн бунлар ҝөстәрир ки, әсәри охујан ушаг ондан нә гәдәр рәнкарәнк мараглы мә'лумат ала биләр. Ушаглар тәбиәтдә баш верән һадисәләр вә онлар арасындакы мүнасибәтләри нәғмә охуја-охуја, ојнаја-ојнаја өјрәнә билирләр.

Шаирин бөјүк усталығы ондадыр ки, бүтүн әсәрләриндә халг әдәбијјаты нүмунәләриндән, фолклорун ҝөзәл инчиләриндән бачарыгла истифадә едир, әсәрләриндә халгын милли адәт вә ән'әнәләрини јашатмаға чалышыр.

А. Шаиг аллегорик әсәрләриндә һәмишә хејирхаһ гүввәләр шәр гүввәләрә галиб ҝәлир. Бу исә ушагларын тәрбијәсиндә мүһүм әһәмијјәт кәсб едир. Ушаглар һәр дәфә һијләкәрлијин, горхаглығын, намәрдлијин, јаланчылығын, тамаһкарлығын нә гәдәр пис сифәтләр олдуғуну ҝөрүрләр. Һәм дә шаир һәр бир әсәриндә, хүсусилә мәнзум һекајәләриндә ичтимаи-тәрбијәви фикирләр ирәли сүрүр, инсанлары чәмијјәтдә дүзҝүн давранмаға чағырыр. Елә бу идеја, мүәллимлик мүшаһидәләри вә дујғулары А. Шаиги ушаглары маарифләнмәјә, әдаләтли, әмәксевәр, доғручул, сәлигәли адамлар кими бөјүмәјә дә'вәт едән әсәрләрин мүәллифи кими дә шөһрәтләндирмишдир. Онун «Лајла», «Ојан оғлум», «Јени көмәкчи», «Мурад», «Тәмизлик», «Зәһмәт вә зинәт» вә с. әсәрләри бу бахымдан чох гијмәтлидир.

Абдулла Шаиг Азәрбајчан ушагларынын ән севимли јазычысыдыр. Онун јаздығы «Хоруз», «Кечи», «Чан күлүм, чан-чан!», «Ана јурдум», «Ушаг вә довшан», «Бәнөвшә» вә с. ше'рләри 30 илдән артыгдыр ки, I синфин дәрсликләриндә өзүнә мөһкәм јер тутмушдур. Һәлә нечә-нечә нәсилләр ҝөркәмли сәнәткарын белә ҝөзәл әсәрләри илә дил ачачаг, тәрбијә алыб боја-баша чатачагдыр.

Абдулла Шаигин 100 иллијини гејд етдијимиз индики дөврдә бир даһа ајдын олур ки, о, сағлығында өз һејкәлини гојмуш, милјон-милјон гәлбләрдә силинмәз изләр бурахмышдыр.

В. И. Ленинин шәхси нүмунәси әсасында тәрбијә

Б. ҺӘСӘНОВ

Шаһбуз рајону, Әзизбәјов кәнд сәккизиллик мәктәбинин мүәллими

Дәрс дедијим ибтидаи синифләрдә I синифдән башлајараг III синфин сонунадәк Ленин, онун идејалары һаггында шакирдләрә даим јени биликләр верирәм. «Ленин» мөвзусуну өјрәнәркән хошбәхтлијин нә олдуғу изаһ едилир. Бу хошбәхт, ишыглы һәјатын халга верилмәси фикрини Ленинин ирәли сүрдүјүнү өјрәдирәм.

Коммунист Партијасынын јеканә, гүдрәтли, әсл хошбәхтлик рәмзи олдуғуну шакирдләрә мәктәбә гәдәм гојдуғу ҝүнләрдән өјрәдирәм. Онлар Коммунист Партијасы һаггында ардычыл, системли, дәгиг тәсәввүрләрә јијәләнмәјә бурадан башлајырлар. Коммунист Партијасы һаггында мүәјјән биликләрә јијәләндикчә ушагларда Коммунист Партијасына вә онун јарадычысы вә рәһбәри В. И. Ленинә бөјүк инам вә мәһәббәт јараныр.

Әлифба тә'лими дөврүндә Ленин һаггында верилән биликләр «Ана дили» китабы илә системә салыныр.

Ибтидаи синифләрдә В. И. Ленинин Коммунист Партијасы һаггында ҝениш чыхышлар, мә'рузәләр етмәк олмаз. Мүәллим елә фикирләр сөјләмәлидир ки, о, ушағын дүшүнчәсинә, зеһни габилијјәтинә ујғун олсун. Бунун үчүн фикирләр гыса, ајдын, мәзмунлу вә ардычыл олуб бир-бирини тамамламалыдыр.

I синифдән ушаглара Ленинин көмәкчиләри, онун ишини давам етдирәнләр һаггында да мә'луматлар верирәм. Бу ҝүн бизим азад тәһсил алмағымыз, фираван јашамағымыз вә истираһәт етмәјимизә сәбәб В. И. Ленинин олдуғуну шакирдләрә өјрәдирәм.

В. И. Ленинин һәјат вә фәалијјәтиндән конкрет нүмунәләр вермәк шакирдләрә тәкчә коммунист тәрбијәсинин ашыланмасына дејил, онларын тәрбијәсинин бүтүн саһәләринә тә'сир ҝөстәрир. Шакирдләрдә доғручулуг, мәрдлик, ирадәлилик, әмәксевәрлик, идмана мараг, тәмиз вә сәлигәли-лик, өзүндән кичикләрә мәһәббәтли олмаг, бөјүкләрә һөрмәт етмәк, гајғыкешлик кими сифәтләри ашыламаға имкан јараныр. Ушагларда тә'лимә мараг јаратмаг үчүн даһинин ушаглыг илләриндән, нечә охумасындан мисаллар ҝәтирирәм. Баша салырам ки, Ленин һәмишә дәрсдә сакит отурар, мүәллимә диггәтлә гулаг асарды, ев тапшырыгларыны сәлигәли јазар, јолдашларына көмәк едәрди.

Ону да гејд едирәм ки, Володја раһат дөврдә јашамамыш, чәтин ҝүнләр ҝөрмүш, чар һөкумәтинин, мүлкәдар вә капиталистләрин зүлмүнү аиләдә дә дадмышды. Ҝәнч јашларында ағыр изтираблар чәкмишдир. Нә гәдәр чәтинликләр чәксә дә, охумаға сә'ј ҝөстәрмишдир.

Шакирдләрдә физики тәрбијәјә мараг, әмәјә мәһәббәт јаратмаг үчүн Ленинин шәхси нүмунәсиндән мисаллар ҝәтирирәм: Ленин кичик јашларындан вахтыны бош кечирмәзди. Аиләдә ујғун ишләрә көмәк едәрди. Тапшырылан ишләри һамыдан габаг ҝөрәр вә кејфијјәтли јеринә јетирәрди. О, сабаһ ҝөрәчәји ишләри бу ҝүндән планлашдырырды. Јатағыны өзү јығышдырар, палтарыны тәмизләјәр, ајаггабысыны силәрди.

Володјанын кичик јашларындан чевик ојунларда галиб ҝәлмәси, конки сүрмәси, кичик јашларындан үзмәји өјрәнмәси барәдә мә'лумат ушагларда идмана һәвәс јарадыр. Ону да өјрәдирәм ки, Володја ојунда дәчәллији севмәзди. Һәмишә һәгигәти ахтарарды. Ленин хәстә олдуғу вахтда да физики иши, идманы унутмурду. Бу мисалларла бәрабәр В. И. Ленинин ашағыдакы фикрини шакирдләрә чатдырырам: «Һәр ҝүн, һөкмән ҝимнастика илә мәшғул олмағы унутма, мүхтәлиф һәрәкәтләри онларча дәфә (ҝүзәштә ҝетмәдән) тәкрар етмәјә өзүнү вадар ет: «бу, чох мүһүмдүр» (В. И. Ленин, Әсәрләри, 37-чи чилд, сәһ. 273).

Естетик тәрбијә һаггында данышанда да даһидән мисаллар ҝәтирирәм. Билдирирәм ки, Ленин сәлигәлији, тәмизлији чох севәрди. О, үтүләнмәмиш палтар ҝејмәзди. Дәрслијини чох тәмиз, тәзә сахларды. Физики ишләрин, физики тәрбијәнин инсанын ҝөзәллијинә тә'сир етдијини ҝөстәрәрди.

Ленин рәгс етмәји, мусигини чох севәрди. Һәјатда һәр шеји ҝөзәл, тәмиз ҝөрмәк истәјирди.

Ушагларда инсанпәрвәрлик, бир-биринә мәһәббәт, достлуг тәрбијә етмәк үчүн Ленинин нүмунәсиндән мисаллар ҝәтирирәм. Ленин кичик јашларында ушаглары севир, узаг ҝәзинтиләрә онларла ҝедирди.

Владимир Илич рәһбәр вәзифәдә ишләјәндә дә ушаглары севәр, јолка шәнликләриндә ушагларла рәгс едәрди. О, ушаглара јох, бөјүкләрә дә белә мүнасибәтдә иди. Хәстә олдуғу вахт һәкимин ичазә вермәмәсинә бахмајараг, ҝизли сурәтдә узагдан ҝәлән адамлары динләјиб лазыми көмәк ҝөстәрәрди.

Коммунист тәрбијәсинин бүтүн саһәләри үзрә тәрбијә ишинин тәшкилиндә шакирддә коммунист әгидәсинин јараныб формалашмасында Ениндән ҝәтирилән мисаллар әвәзсиз рола маликдир.